

BYGGNADSVÅRD

XXXXXXXX XXXXXXXXXXXX
XXXXXX XXXXXXXXXXX XXXX
XXXXXX XXXXXXXXXXX XXXX XXXX
X XXXXXXX XXXXXXX XXXX XX
XXXXXXXXXXXX XXX.

Romantisk rokoko i Bergslagen

Dekormålaren My Leffler har tillbringat de senaste åren med att förädla en herrgård i Bergslagen. Med gamla tekniker, marmorering och patinering, har hon skapat ett strålande exempel på bondromantisk rokoko.

Av MALIN HEFVELIN Foto LINDA ROMPPALA

HERRGÅRDEN ÄR FRÅN 1700-TALET

HERRGÅRDEN ligger i ett brukssamhälle med gamla anor i Bergslagen. Bruket blev en sätesgård på 1690-talet, och då byggdes den timrade huvudbyggnaden, som i ombyggt skick står kvar i dag. Till herrgården hör också två knuttimrade, fristående flyglar. Den ena flygelbyggnaden är från slutet av 1600-talet, den andra byggdes 1767.

Gården är just nu under ombyggnad, den knuttimrade fasaden har kommit i dagen för första gången på kanske ett århundrade. Flyglarna har målats i klassiskt falurött med fönsterluckor och dubbeldörrar i guldockra och knutlådor i grått. Renoveringsarbetet har pågått sedan ägarna förvärvade herrgården 2012. Målet med renoveringen är att återställa allt till ursprungligt skick så långt det är möjligt.

XXXXXXXX XXXXXXXXXXXX
XXXXXX XXXXXXXXXXX XXXX
XXXXXX XXXXXXXXXXX XXXX XXXX
X XXXXXXX XXXXXXX XXXX XX
XXXXXXXXXXXX XXX.

XXXXXXXX XXXX XXX XXXXXX XX XX XXXXXXXX
XXX XX XXX XXXX XXXX XXX X XXXXX XX XX
XXXXX XXXXXXX XXX XXXX XXXXXXXXXXXX XX XXX.

XXXXXXXX XXXX XXX XXXXXX XX XX XXXXXXXX
XXX XX XXX XXXX XXXX XXX X XXXXX XX XXX
XXX XXXXXXX XXX XXXX XXXXXXXXXXXX XX XXX.

»Allt måste patineras när man renoverar i gammal stil«

Den stora branden som rasade i Västmanlands skogar sommaren 2014 gjorde till slut halt bara några kilometer bort från Bergslagsgården. Då hade den stått där ända sedan 1697, och man kom undan med blotta förskräckelsen. Några år innan branden härjade hade ett omfattande renoveringsarbete påbörjats.

My Leffler har varit ansvarig för målning av väggar och tak invändigt på gården sedan renoveringarna startade. Hon är utbildad teatermålare i grunden och det syns. Hennes väggmålningar skapar en känsla av kuliss, även om de ofta är betydligt mer detaljerade för att kunna beskådas på nära håll. Hennes spetskompetens är ådring, marmorering och patinering. När vi besöker My håller hon på att avsluta målningen av den södra flygeln, ett fristående knuttimrat hus från 1767.

För att skapa den rätta atmosfären hon använt sig av patineringsteknik på många olika ställen. Tanken är helt enkelt att det inte ska se nymålat ut även om det är det. Till exempel är trädörrarna målade i en mörkare ton av samma färg nedtill för att ge sken av att

de smutsats mer där. På vissa ställen har hon målat mikroskopiska svarta prickar på de nymålade dörrarna.

– Flugskit, säger My. Det ligger en gammal bondgård en bit bort, så det har funnits flugor här lika länge som människor och därmed bör det även ha funnits lite flugskit här och där. Hon menar att i princip allting måste patineras när man renoverar ett gammalt hus i gammal stil.

– Annars ser det plastigt, perfekt och nytt ut, och det är inte vad man vill åstadkomma.

MY HAR HÄMTAT mycket av sin inspiration från von Echstedtska gården utanför Säffle i Värmland. Hon var där på studiebesök inför renoveringsarbetet och fick med sig mängder av intryck, mått och foton. Det finns dock stora skillnader mellan gårdarna, inte minst i storlek. Bergslagsgården har bland annat har betydligt lägre i tak. Därför har My och hennes kollegor fått rita om och anpassa alla mönster.

Inte minst väggmålningarna i västra kammaren är starkt inspirerade av Echstedtska,

med blå rosor som pryder bärderna. My fick dock fylla ut och hitta på lite, då originalet var så flagnat och blekt att det knappast gick att se hur det sett ut från början. My tecknar alltid upp mönstret först på papper tills hon är helt nöjd, innan hon börjar måla på väggen.

– Det behöver däremot inte bli helt exakt enligt förlagan. Jag tycker att det är viktigare att det känns härligt och levande.

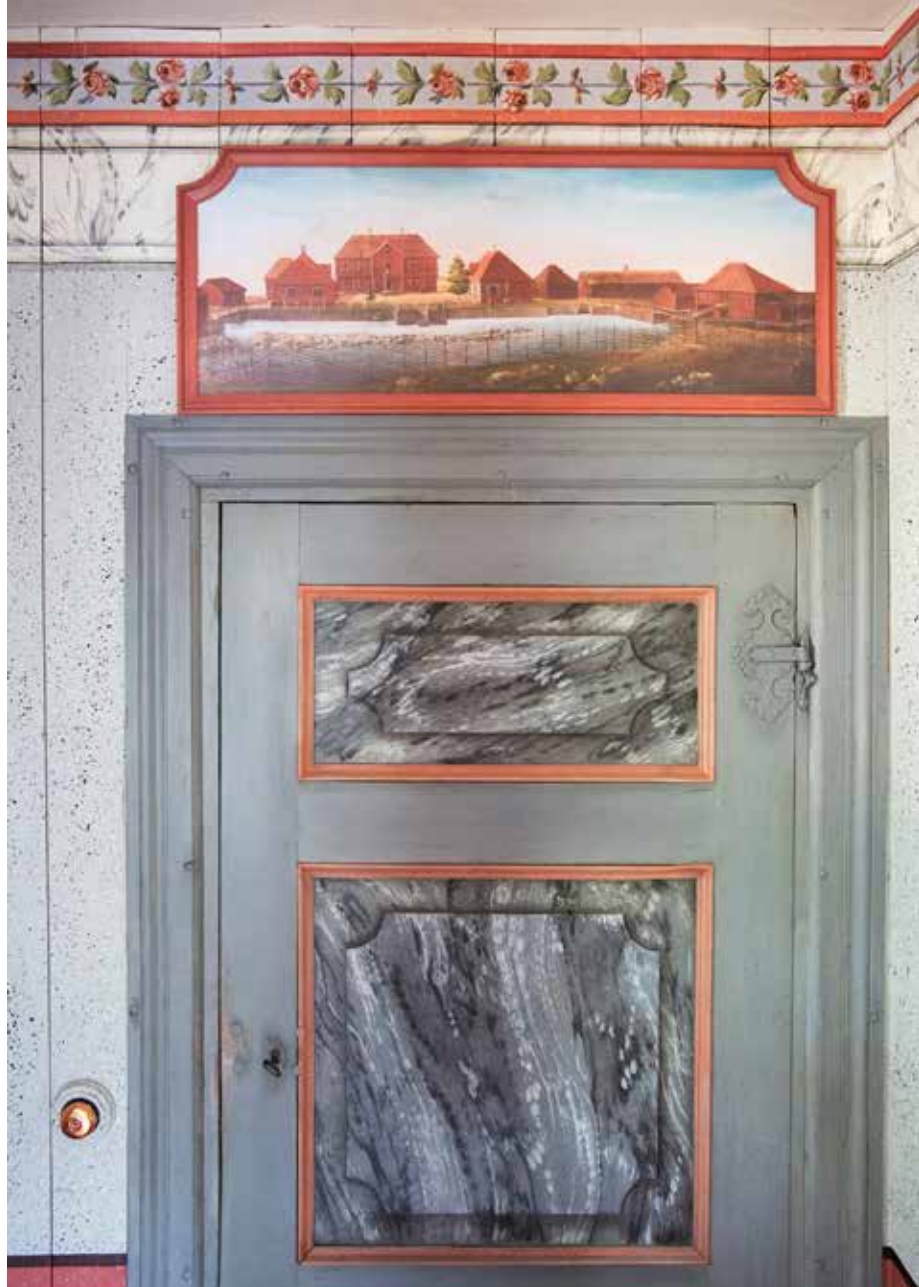
Utforskar man väggarna lite mer noggrant noga så upptäcker man snart att det vimlar av djur, ett av Mys signum. Bland blomstergirlangerna fladdrar fjärilar och getingar, och på en gren kryper en fet larv. Uppe vid taket finns flera småfåglar, och längs en blomsterbård kryper en gullig mus.

– Jag tycker det är så kul att lägga till djur och andra små kryp, säger My. Jag målar djur som finns i naturen, men också påhittade djur. Jag tycker inte att det är så noga att det ska vara helt realistiskt!

Stolpsängen är nytillverkad i furu men ådringsmålad för att likna valnötsträ. En gammal rörspis i original är omputsad och står på en falsk marmorsockel. Den är så rea- >

XXXXXXXX XXX XXXXXXXXXXXX XX
XXXX XXXXXXXXXXX XXXX XXXXX
XXXXXXXXXXX XXX X XXX X XXXXXXXX
XXXXXXXX XXX XXX XXXXXX XXXX
XXXXXXXX XXXXXX XXXX X XXXXX.

XXXXXXXX XXX

4 METODER VID DEKORMÅLNING

PATINERING. Att få något att se äldre och mer slitet ut, är i dag kanske vanligast inom teater och film. My har mer än en gång fått smutsa ner en uppbyggd kuliss så att den ska se ut som insidan på ett slitet polishus eller en sjabbig fångelsekorridor till en Beckfilm. Patineringen i flygeln är extra tydligt på dörrarna, där svart färg får efterlikna smuts som lagt sig i vinklar, runt gångjärn och vid nyckelhål under årens lopp. Hon har också målat färg i flera lager för att sedan stryka bort en del av den med en trasa för att ge en känsla av slitage, framför allt runt dörrhandtag och vid hörn.

ÅDRINGSMÅLNING. Görs för att efterlikna äldre träslag än det underlag som bär målningen. Man har

framför allt ådringsmålning av ekonomiska orsaker eller för att dekorera befintliga ytor. Ådringsmålningen kan antingen vara realistiskt efterliknande eller påhittad utan naturliga förlagor, och görs vanligtvis med halvtransparent lasyrskiktning på olika bottenfärger. My har även använt sig av varianter av ådringsmålning i flygeln, som till exempel nävamålning.

MARMORERING. En traditionell målningsteknik som har använts som ersättning för äkta marmor i slott och herrgårdar i flera sekler. Precis som med ådring kan man göra en realistisk avbild av äkta marmor, eller välja att måla en fantasimarmor med vilda skiftningar i vilken färg man vill.

STÄNKMÅLNING. Att stänkmåla är ett effektivt sätt för att dölja smuts och skröp som fastnar på vägarna. Äkta stänkmålning utförs med ett björkrisknippe som inte blommar. För att få stora stänk används ett grovt ris, och för att få fina stänk ett tunt ris. Det är ganska svårt att stänka jämnt över en vägg, så metoden kräver övning, till exempel på ett stort popper utomhus innan man ger sig på sina väggar. För att stänkmåla krävs en inte alltför rinnig färg som äggoljetempura eller limfärg som traditionellt har använts för detta ändamål. Måla först underlaget och stänk därefter med två, eller kanske flera färger, varav någon är ljusare och någon är mörkare än underlaget.

»Många färglager behövs för att få till rätt effekt«

gröna nyanser i skuggningen. Till det kommer slagskuggorna i mörkare gult, alltså de tänkta skuggorna som rocaillen skulle kasta på sitt underlag om den vore verklig. Slutligen har hon lagt en krämig ljusdager som skapar blänk här och var i dekoren.

– Så det är många moment och lager för att få till den rätta effekten!

Bröstningen och dörrarna i rummet är mycket realistiskt ekådtrade, något My själv är extra stolt över.

– Träet som man använt för bröstningen var väldigt grovt och ojämnt, men det fungerade ändå bra. Jag målade helt enkelt kvisthål där det var spikar, knaggar och hålrum i brädorna.

Den östra sängkammaren har en enklare karaktär än de övriga rummen. Stora 1700-talsschabloner som är tryckta på väggen ger ett lite bondskt intryck. I rummet står en väggfast säng i två våningar. Den är nybyggd efter en gammal modell, och My har använt tekniken nävamåleri på hela sängen med ett mycket effektivt resultat. Nävamålning är precis vad det låter. Genom att använda sin näve, närmare bestämt utsidan på en något krökt hand, gör man repetitiva märken i den våta färgen så att grundfärgen kommer fram.

Båda sovalkoverna har varsin intrikat väggmålning som sömnlösa sänggäster kan studera. Vid översängen finns en målning med fantasidjur, och från bottenslafven kan man beundra en fantasifull jaktscen. Vill man vara ifred kan man dra för de duvgråa förhängena som har isydd tyngder för ett vackert fall.

Slutresultatet i flygeln är inte bara Mys verk. Målarkollegan Frida Torfeldt har varit med och skapat dekoren, Staffan Lindblad som arbetar under namnet Tapetserarstafan har stått för alla textilier och Svanå Bygg har stått för det mesta av byggarbetet. Tillsammans med ägaren har de tre tagit fram färgskalor för allting, både inne och ute.

I kammaren har My också målat blå marmorering på flera paneler.

– Det finns ju inte blå marmor på riktigt, men jag har lekt med tanken och använt min fantasi. Jag har alltid en viss startsträcka när jag ska måla, men när jag väl kommer in i det går det oftast lätt och lustfyllt. Då handlar det snarare främst att stoppa i tid. □

XXXXXXXX XXX

XXXXXXXX XXX

XXXXXXXX XXX

XXXXXXXX XXX